

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M Ě N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobkyně: **J. Z.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích ze dne 4. 6. 2009, č. j. 52 Cad 64/2008 – 116,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně podala u Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, žalobu proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 27. 3. 2006, č. X. Rozhodnutím žalované byl žalobkyni podle § 56 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů odňat od 22. 5. 2006 částečný invalidní důchod. Jmenovaný krajský soud rozsudkem ze dne 3. 10. 2006, č. j. 54 Cad 43/2006 – 23, žalobu zamítl. Nejvyšší správní soud ke kasační stížnosti žalobkyně uvedený rozsudek zrušil svým rozsudkem ze dne 26. 9. 2008, č. j. 6 Ads 31/2007 – 69, a věc vrátil Krajskému soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, k dalšímu řízení.

Poté žalobkyně požádala krajský soud o ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě.

Nyní přezkoumávaným usnesením ze dne 4. 6. 2009, č. j. 52 Cad 64/2008 – 116, Krajský soud v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, žádost žalobkyně o ustanovení zástupce zamítl. V odůvodnění soud uvedl, že z „Potvrzení o osobních, majetkových

a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce“ zjistil, že žalobkyně žije s manželem ve vlastním domě, má příjem ve výši 10 950 Kč měsíčně a příjem jejího manžela činí 11 820 Kč měsíčně. S výjimkou domu jiné hodnotnější věci nevlastní. Vyživovací povinnosti ani jiné závazky nemá. Soud zkoumal, zda jsou u žalobkyně splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce a dospěl k závěru, že tyto předpoklady u ní dány nejsou. Uvedl, že podle § 9 odst. 2 ve spojení s § 7 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, odměna advokáta za jeden úkon právní služby činí v této věci 500 Kč. Jelikož žaloba již byla podána a lze očekávat, že ve věci bude nařízeno pouze jedno jednání, náklady žalobkyně, které by byla povinna platit, by tak byly tvořeny odměnou advokáta za dva úkony právní služby ve výši 1000 Kč (převzetí právního zastoupení, účast na jednání), dvěma paušálními náhradami hotových výdajů advokáta podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu ve výši 600 Kč a v případě, že je advokát plátcem DPH, daní ve výši 304 Kč. Soud konstatoval, že za takovéto situace, kdy náklady řízení o žalobě zjevně nepřesáhnou 2000 Kč, nebylo možné dospět k závěru, že majetkové poměry žalobkyně, jejíž domácnost má měsíčně k dispozici 22 770 Kč, jí bránily v přístupu k soudu. Žalobkyně žije s manželem ve vlastním domě, není tedy povinna platit nájemné. Krajský soud poukázal též na to, že placení nákladů řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované by bylo zcela ojedinělým výdajem, který by ji do budoucna nezatížil.

Proti tomuto usnesení podala žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) kasační stížnost. Namítá, že soud nepravdivě tvrdil, že náklady na zastoupení advokátem v řízení o žalobě nepřesáhnou 2000 Kč. Stěžovatelka má za to, že skutečné náklady právního zastoupení jsou desetkrát vyšší. Usnesení soudu tak podle názoru stěžovatelky leží zcela mimo reálný život. Soud úplně opomněl existenci smluvní odměny advokátů. Stěžovatelka konstatuje, že si zástupce sama nemůže z finančních důvodů zvolit a že je jí upíráno právo na spravedlivý proces a domáhání se práva u soudu vůbec. Z těchto důvodů stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 2 a 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti.

Z obsahu kasační stížnosti Nejvyšší správní soud dovodil, že se stěžovatelka dovolává kasačního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Podle § 35 odst. 8 věty první s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odst. 2 platí v takovém případě stát.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. věty první, účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních

poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Nejvyšší správní soud předesílá, že podle jeho konstantní judikatury *za situace, kdy předmětem přezkumu je rozhodnutí, jímž nebylo vyhověno žádosti účastníka o ustanovení zástupce z řad advokátů, by trvání na podmínce povinného zastoupení vedlo k vlastnímu popření cíle, jenž účastník podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, že účastník právo na ustanovení zástupce nemá* (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 – 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS). Není tedy třeba, aby stěžovatelka byla v tomto řízení o kasační stížnosti zastoupena advokátem.

Ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti je upraveno v § 35 odst. 8 s. ř. s. Podle něj může být navrhovatel na návrh ustanoven zástupce, splňuje-li podmínky pro osvobození od soudních poplatků a je-li to potřeba k ochraně jeho práv. V ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. je specifikována podmínka osvobození od soudních poplatků, která je vymezena tím, že účastník požádá soud o osvobození od soudních poplatků a doloží, že nemá dostatečné prostředky. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Soudní řád správní v textu uvedených ustanovení upravil tři podmínky, které musejí být kumulativně splněny, aby mohl soud vyslovit závěr o ustanovení zástupce: 1. navrhovatel doložil, že nemá dostatek prostředků, 2. ustanovení zástupce je potřeba k ochraně práv navrhovatele a 3. podaný návrh není zjevně neúspěšný.

Krajský soud dospěl k závěru, že v případě stěžovatelky není splněna již první podmínka, tj. nedostatek prostředků.

Navrhovatel je povinen soudu doložit skutečnosti, pro které se domnívá, že nedisponuje dostatečnými prostředky. Na soudu je poté posouzení otázky, zda osobní, majetkové a finanční poměry účastníka tvoří předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a tím i možnost ustanovení mu zástupce soudem. Objektivní nedostatek finančních prostředků se nesmí stát překážkou přístupu k soudu.

Platný právní řád neobsahuje konkrétní kritéria pro zhodnocení nedostatku prostředků na straně navrhovatele, proto je na uvážení soudu, aby tuto otázku v každém konkrétním případě individuálně posoudil. V souladu s názorem vysloveným Ústavním soudem, je na obecných soudech, aby zhodnotily, zda je konkrétní situace navrhovatele takového charakteru, že odůvodňuje osvobození od soudních poplatků. Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech žadatele je tak věcí úvahy soudu a promítá se do závěru, zda je žadatel s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky. V usnesení ze dne 17. 8. 2000, sp. zn. IV. ÚS 271/2000, Ústavní soud konstatoval, že „Rozhodnutí o tom, zda jsou splněny zákonem stanovené předpoklady pro přiznání osvobození od soudních poplatků, spadá výhradně do rozhodovací sféry obecných soudů a s ohledem na ústavně zaručený princip nezávislosti soudů (čl. 82 Ústavy České republiky) Ústavnímu soudu nepřísluší přehodnocovat závěry, ke kterým obecný soud při zvažování důvodnosti uplatněného nároku dospěl. Přiznané osvobození od soudního poplatku navíc může

být kdykoliv za řízení, případně i se zpětnou účinností odejmuto, pokud se prokáže, že poměry účastníka osvobození neodůvodňují nebo neodůvodňovaly.“

Z obsahu výše zmíněného „Potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech“, vyplynulo, že stěžovatelka žije s manželem ve vlastním domě, má příjem ve výši 10 950 Kč měsíčně a příjem jejího manžela činí 11 820 Kč měsíčně. S výjimkou domu jiné hodnotnější věci nevlastní. Vyživovací povinnosti ani jiné závazky nemá.

Za této situace je Nejvyšší správní soud názoru, že u stěžovatelky nejsou splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a stěžovatelka je schopna náklady spojené se zastoupením v řízení o žalobě nést z vlastních finančních prostředků.

Nejvyšší správní soud připomíná svou dřívější judikaturu (viz rozsudek ze dne 23. 2. 2006, č. j. 4 Ans 3/2005 – 148, rozsudek ze dne 29. 8. 2008, č. j. 4 Azs 53/2008 – 72, oba k dispozici na www.nssoud.cz), kdy dospěl k závěru, že stěžovatel, u nějž měsíční příjem jeho domácnosti je 11 086 Kč, nesplňuje podmínku nedostatku prostředků, respektive že tutéž podmínku nesplňuje stěžovatel, který aktuálně disponuje finančními prostředky ve výši 10 000 Kč.

Podstatou osvobození od soudních poplatků, jakož i oprávnění žádat o ustanovení zástupce na náklady státu, je ochrana účastníka proti negativním dopadům do jeho ústavně zaručených práv, v tomto případě do práva na soudní ochranu a na přístup k soudu. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovateli diskomfort způsobený jistou finanční zátěží spojenou se soudním řízením, ale garantovat přístup k soudu. Nejvyšší správní soud neshledal, že by stěžovatelce její majetkové poměry bránily v přístupu k soudu.

Vedle toho, že se zdejší soud ztotožnil se závěrem krajského soudu o tom, že stěžovatelka má dostatek prostředků na to, aby si právní zastoupení zajistila sama, dodává na okraj, že by v jejím případě nebyla naplněna ani druhá podmínka, tj. potřeba ochrany jejích práv. V řízení o žalobě není zastoupení advokátem povinné. Nejvyššímu správnímu soudu se jak v nynějším řízení, tak na základě poznatků z předchozího řízení o kasační stížnosti vedené pod č. j. 6 Ads 31/2007 – 69, jeví, že se stěžovatelka na soudy obrací velmi kvalifikovanými a srozumitelnými podáními, vystihujícími podstatu věci a obsahujícími náležitou argumentaci, přičemž podle poznatků zdejšího soudu, získaných z vlastní rozhodovací činnosti, takové úrovně nedosahují v řadě případů ani podání pocházející od osob majících právnické vzdělání. Je tedy patrné, že stěžovatelka je schopna sama dostatečně kvalitně bránit svá práva, výstižně formulovat své námitky a se soudy adekvátně komunikovat.

Závěrem Nejvyšší správní soud stěžovatelce připomíná, že podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, ten, kdo nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem a ani se nemůže domoci poskytnutí právních služeb podle tohoto zákona, má právo, aby mu Česká advokátní komora na základě jeho včasného návrhu advokáta určila. Stěžovatelka se tedy ještě může obrátit na Českou advokátní komoru.

Uplatněný důvod kasační stížnosti tak zjištěn nebyl, a proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O nákladech řízení Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s., neboť stěžovatelka, která neměla v tomto řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení; žalované v souvislosti s řízením o této kasační stížnosti právo na náhradu nákladů nenáleží ze zákona (§ 60 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. srpna 2009

JUDr. Dagmar
Nygrínová
předsedkyně senátu